

Marian Fąka

IV Międzynarodowy Kongres Prawa Kanonicznego

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 24/3-4, 337-342

1981

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

IV MIĘDZYNARODOWY KONGRES PRAWA KANONICZNEGO

Fryburg — stolica kantonu w Szwajcarii, najlepiej zachowany ośrodek miejski średniowiecza i pomnik gotyku, miasto założone w roku 1157 przez księcia Bertolda IV, liczące dzisiaj 40 tysięcy mieszkańców, centrum kulturalne o sławie światowej — było w dniach 6—11 października 1980 roku miejscem IV Międzynarodowego Kongresu Prawa Kanonicznego, zorganizowanego przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Studium Prawa Kanonicznego — *Consociatio Internationalis Studio Iuris Canonici Promovendo*.

Uczestniczyło w nim około 300 osób z 25 krajów, w tym także z krajów socjalistycznych, a mianowicie z Polski, Jugosławii, Niemieckiej Republiki Demokratycznej i Węgier. Reprezentacja polska liczyła 25 kanonistów, w większości pracowników naukowych KUL i ATK. Wydział Prawa Kanonicznego ATK reprezentowali: ks. prof. Sobański — prorektor ATK, ks. dziekan prof. Pawluk, ks. prodziekan prof. Pasternak, ks. prof. Żurowski, ks. prof. Sztafrowski, ks. doc. Fąka, ks. doc. Pastuszko, ks. dr Syryjczyk. Natomiast z KUL w Kongresie uczestniczyli: ks. dziekan prof. Krukowski, ks. prof. Pałka, ks. prof. Hemperek i ks. prof. Grzywacz.

Gospodarzem Kongresu był Wydział Teologiczny Uniwersytetu we Fryburgu, a głównym organizatorem i duszą całego Kongresu — prof. Eugenio Corecco, dziekan tamtejszego Wydziału Teologicznego.

Przypomnijmy, że początek tego rodzaju spotkania dała Papieska Komisja Rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego, która na życzenie papieża Pawła VI zwołała do Rzymu pod koniec maja 1968 roku kongres w celu uczczenia jubileuszu 50-lecia promulgacji Kodeksu Prawa Kanonicznego. Organizatorom owego kongresu przyświecał zarazem cel praktyczny i aktualny — wezwać kanonistów całego świata do otwartej dyskusji na temat zasadniczych problemów prawa kanonicznego w związku z podjętą pracą nad jego odnową.

Potrzebę kontynuowania tej pracy, która miała sięgnąć samych korzeni wiedzy kanonistycznej, zarówno pod względem metodycznym jak i merytorycznym, dojrzał Wydział Prawa Uniwersytetu Rzymskiego, zwołując w 1970 roku do Rzymu nowy kongres, poświęcony tematowi: „Kościół po Soborze Watykańskim II”. Kongres ten określony został później jako I Międzynarodowy Kongres Prawa Kanonicznego. Jego uczestnicy podjęli też wówczas myśl powołania do życia międzynarodowego stowarzyszenia kanonistów, któremu nadano tytuł: *Consociatio Internationalis Studio Iuris Canonici Promovendo*. Posiedzenie organizacyjne, z wyborem prof. Pietro Agostino d'Avack, byłego rektora Uniwersytetu Rzymskiego na pierwszego przewodniczącego stowarzyszenia, dokonano się na II Międzynarodowym Kongresie Prawa Kanonicznego, zorganizowanym w roku 1973 przez Katolicki Uniwersytet Najświętszego Serca Jezusowego w Mediolanie. Temat kongresu: *Osoba*

a porządek prawny w Kościele wyrażał zamiar stowarzyszenia, aby kongresom, które należą do najważniejszej działalności tej organizacji, nadać charakter monotematyczny i specyficzny. W toku tego kongresu „Consociatio” podjęło uchwałę, aby organizację III Międzynarodowego Kongresu Prawa Kanonicznego powierzyć uniwersytetowi hiszpańskiemu krainy Basków-Nawarry. Kongres ten doszedł do skutku w dniach 10—15. X. 1976 roku w Pampłonie, a jego tematem był problem centralny dla nauki kanonistycznej: *Normy prawne w prawie kanonicznym*. W wyniku tego spotkania kongresy „Consociatio” nabierały coraz bardziej znaczenia międzynarodowego.

W dniach od 14—19 lutego 1977 roku odbyło się w Rzymie Międzynarodowe Spotkanie Kanonistów z okazji 100-lecia Wydziału Prawa Kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego, po czym Rada Kierownicza „Consociatio” na posiedzeniu w dniu 18. IV. 1978 zdecydowała, że organizatorem IV Międzynarodowego Kongresu Prawa Kanonicznego będzie Uniwersytet we Fryburgu Szwajcarskim. Na wybór tego miejsca wskazywał między innymi zamiar nadania kongresowi charakteru ekumenicznego, co wiązało się zarówno z faktem, że kongres miał się odbyć w kraju tradycyjnie międzywyznaniowym, jak i z samym tematem kongresu, który brzmiał: *Podstawowe prawa chrześcijan w Kościele i społeczeństwie*, a który z natury swej dotyczył wszystkich Kościołów chrześcijańskich w aspekcie ich stosunku do państwa. To ekumeniczne nastawienie znalazło również swój wyraz w spotkaniu uczestników kongresu ze Światową Radą Kościołów w Genewie i pobytem w tamtejszym prawosławnym centrum patriarchatu ekumenicznego.

Jest rzeczą jasną, że zamiarem Kongresu było przede wszystkim wniesienie wkładu do dyskutowanej w Kościele kwestii praw człowieka, które z kanonicznego punktu widzenia stanowią najbardziej delikatny problem w projekcie *Lex Ecclesiae fundamentalis* i które w ostatnich latach są równocześnie przedmiotem rosnącego zainteresowania na płaszczyźnie politycznej i społecznej, czemu w sposób tak wymowny i mocny daje wyraz w swoich wystąpieniach Papież Jan Paweł II.

Otwarcie Kongresu nastąpiło w dniu 6 października 1980 roku w Wielkiej Auli Uniwersytetu. Dokonał go prof. Pietro Agostino d'Avack — przewodniczący „Consociatio”. Oficjalne przemówienia powitalne wygłosili: Lucien Nussbaumer — prezydent Fryburga, Marius Cottier — członek Rady Republiki Związkowej i kierownik Wydziału Wychowania Publicznego i Kultury kantonu Fryburga oraz Kurt Furgler — członek Rady Federalnej i kierownik związkowego departamentu sprawiedliwości i policji. Oprawa muzyczna uroczystości inauguracyjnej była dziełem kwartetu instrumentalnego Fryburga. Specjalny telegram z życzeniami pomysłnych obrad dla Kongresu nadesłała Kongregacja Nauczania Katolickiego.

Wykład inauguracyjny wygłosił prof. Pedro Lombardia z Pamplony, główny organizator poprzedniego, III Międzynarodowego Kongresu Prawa Kanonicznego.

Pierwsza sesja, której przewodniczył prof. Klaus Mörsdorf z Monachium skoncentrowała się wokół tematu: *Teologiczno-kanoniczne podstawy praw chrześcijan w Kościele*. Temat ten omówiony został w trzech zasadniczych referatach:

a) Wolność i jej ograniczenia w Kościele.

Referat ten opracowany został przez kardynała monachijskiego Ratzingera, który jednak z racji konieczności uczestniczenia w odbywającym się w tym samym czasie Synodzie Biskupów w Rzymie nie mógł przybyć do Fryburga, a referat jego został odczytany przez prof. Aymansa z Monachium.

b) Eklezjologiczne podstawy powszechnej teorii praw fundamentalnych — referat wygłoszony przez biskupa Antonio Rouco Varela — biskupa pomocniczego Santiago de Compostela.

c) „Communio” jako kryterium określenia praw fundamentalnych — w ujęciu prof. Jean Beyera z Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie.

W dyskusji, do której wprowadził prof. Hubert Müller z Uniwersytetu w Bonn, wziął udział m. in. ks. prof. Żurowski z ATK, omawiając problem czynników twórczych wpływających na konkretną sytuację człowieka w Kościele, co trzeba mieć przed oczyma mówiąc o podstawach uprawnień chrześcijan, a nadto przedstawił komunikat na temat: *Les fondements des droits des fidèles dans la communauté ecclésiale*. Komunikat złożył również ks. prof. Krukowski z KUL n.t. *La libertà e l'autorità nella Chiesa*.

Druga sesja Kongresu — w dniu 7 października — pod przewodnictwem prof. Willy Onclin z Lowanium miała jako temat przewodni: *Podstawowe prawa chrześcijan w odniesieniu do trzech funkcji w Kościele: rządzenia, uświęcania i nauczania*. Szczegółowe rozwinięcie tematu przyniosły referaty: prof. Winfrieda Aymansa z Monachium n.t. „*Munus*” a „*sacra potestas*”; prof. Władysława Orsy z Waszyngtonu n.t. *wykonywania funkcji uświęcania*; oraz prof. Giorgio Feliciani z Pawii n.t. *wykonywania funkcji nauczania i rządzenia*.

W dyskusji na powyższy temat, którą zapoczątkował prof. Alberto de la Hera z Madrytu, wziął udział m. in. ks. prof. Krukowski z KUL.

Trzecia sesja — 8 października przed południem — pod przewodnictwem prof. René Metza ze Strassburga obradowała nad tematem: *Podstawowe prawa w perspektywie „Lex Ecclesiae fundamentalis” i rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego*. Referaty dotyczyły: katalogu i sformułowania praw podstawowych (prof. Jean Bernhard ze Strassburga), ochrony prawnej praw podstawowych (prof. Cesare Mirabelli z Parmy) oraz indywidualnego i wspólnotowego urzeczywistnienia praw podstawowych (prof. Helmut Schnizer z Grazu).

Wprowadzenia do dyskusji dokonał prof. Peter Huizing z Nijmegen, a ze strony polskiej udział w niej wzięli: prof. Pawluk z ATK i ks. dr Bista z Katowic.

Czwarta sesja — 8 października po południu — pod przewodnictwem prof. Stefana Kuttnera z uniwersytetu w Berkeley obradowała nad tematem podstawowych praw chrześcijan w aspekcie ekumenicznym. Złożyły się na nią referaty prof. Jean Gaudemet z Paryża n.t. *pozycji chrześcijan w doktrynie kanonicznej XVIII i XIX wieku*; prof. Vlassios Phidasa z Aten n.t. *doktryny i historycznego rozwoju podstawowych praw w tradycji prawosławnej*; prof. Dietricha Pirsona z Kolonii n.t. *doktryny i historycznego rozwoju podstawowych praw w tradycji Kościoła luterńskiego i reformowanego*; oraz ks. prof. Sobańskiego z ATK n.t. *ekumenizmu i urzeczywistnienia praw podstawowych osób ochrzczonych*. Ten ostatni referat przyjęty został ze szczególnym aplauzem.

Wprowadzenia do dyskusji dokonał ks. prof. Ivan Žužek z Rzymu, członek Komisji do Spraw Rewizji Prawa Kanonicznego Kościołów Wschodnich. W dyskusji tej wziął udział m. in. ks. dr Bista z Katowic oraz ks. prof. Żurowski z ATK, który poruszył problem, czy i w jakim sensie można mówić o wspólnocie kościelnej jako kryterium podstawowych uprawnień. W ramach tej sesji komunikat naukowy złożył ks. prof. Pawluk z ATK n.t. *Les droits fondamentaux dans la doctrine des canonistes polonais du XVeme siècle*.

Piąta sesja — 10 października przed południem — pod przewodnictwem prof. Pietro Gismondi z Uniwersytetu Rzymskiego obradowała nad tematem podstawowych praw człowieka a identycznością chrześcijan w społeczeństwie. Tematykę tę omawiały referaty: prof. Aleksandra Hollerbacha z Fryburga Bryzgowijskiego w Republice Federalnej Niemiec n.t. *podstawowych wartości i podstawowych praw w społeczeństwie i państwie*; prof. Leonardo Boff z Rio de Janeiro n.t. *podstawowych praw człowieka w perspektywie teologii latynoamerykańskiej*; oraz prof. Germain Lesage z Montrealu n.t. *tychże praw w perspektywie „Common Law”*. Wprowadzenia do dyskusji dokonał prof. Francesco Margiotta Broglio z Florencji.

Szósta sesja — 10 października po południu — kierowana przez prof. Urbano Navarette z Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie, stanowiła drugą część tematyki sesji piątej. W jej toku zostały wygłoszone referaty n.t. *wolności Kościołów i podstawowych praw osoby i grup społecznych* (prof. Johannes Georg Fuchs z Bazylei); *podstawowych praw w ramach chrześcijańskiej rodziny* (prof. Amadeo de Fuenmayor z Pamplony) oraz *podstawowych praw we wspólnotach religijnych w Szwajcarii* (prof. Louis Carlen z Fryburga). Wprowadzenia do dyskusji dokonał dr Urs Josef Cavelti z Sankt Gallen. Komunikaty naukowe w ramach tej sesji złożyli m. in. ks. dr Bista z Katowic (*Der Ehrechtskompetenzanspruch im Lichte der Grundrechte des Menschen*), ks.

prof. Krukowski z KUL (*Il problema della protezione dei diritti dei genitori alla educazione religiosa dei bambini in Polonia*) oraz ks. prof. Grocholewski z Sygnatury Apostolskiej (*Diritto alla sentenza circa la nullità del proprio matrimonio*).

Na sesji końcowej — w dniu 11 października — której przewodniczył prof. Alfons M. Stickler, prefekt Biblioteki Watykańskiej, referat podsumowujący wygłosił prof. Eugenio Corecco — dziekan fakultetu teologicznego Uniwersytetu we Fryburgu i przewodniczący komitetu organizacyjnego kongresu. Przemówienie pożegnalne wygłosił Rektor Uniwersytetu we Fryburgu — prof. Bernhard Schnyder, oficjalnego zamknięcia Kongresu natomiast dokonał prof. d'Avack, dotychczasowy przewodniczący „Consociatio”.

W ramach Kongresu odbyły się też wybory nowego przewodniczącego. W tajnym głosowaniu został nim prof. Pedro Lombardia, profesor Uniwersytetu Nawarry z Pamplony, a wiceprzewodniczącymi: prof. Eugenio Corecco z Fryburga i Pietro Gismondi z Uniwersytetu Rzymskiego. Dwunastu innych naukowców weszło w skład Rady Kierowniczej Stowarzyszenia — Consiglio Direttivo — m. in. ks. prof. Żurowski (na drugą kadencję) oraz ks. prof. Sobański. Prof. d'Avack, który kierował stowarzyszeniem od jego początku w 1970 roku, wybrany został przewodniczącym honorowym. Stowarzyszenie liczy obecnie 430 członków z 20 krajów. W toku Kongresu zgłosiło swą przynależność 30 dalszych kanonistów.

Naukowym obradom Kongresu towarzyszyła wielka gościnność gospodarzy oraz imprezy kulturalne. I tak w dniu otwarcia Kongresu (6. 10.) o godz. 19.30 w dostojnej gotyckiej katedrze św. Mikołaja we Fryburgu miała miejsce pontyfikalna Msza św. koncelebrowana przez członków Konferencji Episkopatu Szwajcarii pod przewodnictwem biskupa Lozanny, Genewy i Fryburga — Pierre Mamie, który wygłosił też okolicznościową homilię (według programu przewodniczyć miał kardynał Ratzinger z Monachium, który jednak z powodu uczestniczenia w Synodzie Biskupów w Rzymie nie mógł przybyć). W czasie Mszy św. chór symfoniczny pod batutą Pierre Kaelin wykonał Mszę koronacyjną Mozarta.

Dzień 9 października przeznaczony był na wycieczkę do Genewy, gdzie uczestnicy Kongresu odwiedzili najpierw siedzibę Światowej Rady Kościołów i wysłuchali prelekcji dra Konrada Raisera — zastępcy Sekretarza Generalnego ŚRK n.t. działalności Rady, oraz dra Eric Weingärtnera — sekretarza Komisji d/s Międzynarodowych ŚRK n.t. *praw człowieka jako wyzwania dla dzisiejszego świata*. Następnie kongresieści złożyli wizytę w siedzibie ONZ w Genewie, gdzie zapoznali się z działalnością tej Organizacji na rzecz praw człowieka. Trzecia wizyta tego dnia miała miejsce w centrum prawosławnym ekumenicznego patriarchatu w Chambésy, gdzie wzięło udział w niesporach odprawionych w rycie bizantyjskim i wysłuchano referatu metropolity Da-

maskinosa z Tranoupolis n.t. *stanu prac przygotowawczych panprawosławne go soboru*, którym to pracom metropolita Damaskinos przewodniczy. Uwieńczeniem dnia była oficjalne przyjęcie na średniowiecznym zamku Chillon, w czasie którego uczestnikom Kongresu wręczono pamiątkowe medale.

Dnia 10 października Radio Szwajcarskie transmitowało z Auli Uniwersytetu we Fryburgu galowy koncert na cześć Kongresu w wykonaniu „Orchestre de Chambre de Lausanne” pod batutą Armin Jordana i chóru Fryburga pod batutą André Ducret. Koncert zaszczylił swą obecnością Prezydent Szwajcarii wraz z małżonką.

Na zakończenie Kongresu niektórzy uczestnicy, którzy mieli po temu możliwości udali się do Rzymu na specjalną audiencję u Ojca Świętego Jana Pawła II.

Zarówno poziom naukowy Kongresu jak i jego organizacja spotkały się z najwyższym uznaniem wszystkich uczestników.

listopad 1980

Ks. Marian Fąka